

STORIES OF IMPACT & TRANSFORMATION

FROM EKDARA RURAL MUNICIPALITY, MAHOTTARI DISTRICT

Cultivating Change: Empowering Future Generations through Eco School

TABLE OF CONTENTS

- About The Eco-school project
- A Stronger Foundation for Improved learning
- Boost in Confidence
- Young Hands promoting a Green School
- A Changed Mindset
- Improved learning through teaching materials
- Rokaiya's Journey: Turning Fear into Confidence
- इको-स्कूल परियोजनाको बारेमा
- शिक्षाका लागि अझ सशक्त आधार
- आत्मविश्वासमा वृद्धि
- हरित विद्यालयका लागि बालबालिकाको प्रयास
- परिवर्तित सोच
- सिकाइ सामग्रीले ल्यायो पढाइमा सुधार
- डरलाई आत्मविश्वासमा बदल्ने रोकाइयाको यात्रा

ABOUT THE ECO-SCHOOL PROJECT

The Eco-School Project in Ekdara Rural Municipality empowers marginalized children with quality education, focusing on literacy, inclusivity, and sustainability. Teachers receive specialized training, and classrooms are enriched with storybooks and learning materials. Eight reading camps engage 197 students, supported by Early Grade Reading Assessments to track progress. The project has built one Reinforced Concrete Cement (RCC) school building with gender and disability-friendly Water, Sanitation and Hygiene (WASH) facilities, alongside renovating existing structures. Eco Club maintains school gardens and promotes environmental awareness. Collaborating with the local government, the project is developing Green School and Eco Club guidelines to institutionalize eco-friendly practices. This initiative fosters a safe, inclusive, and climate-smart learning environment, ensuring long-term educational and environmental impact.

Two students admire their newly built school

A STRONGER FOUNDATION FOR IMPROVED LEARNING

Shree Nepal Rastriya Basic School was established in 2020BS. Despite being one of the oldest schools in the rural municipality, the school had faced many problems in providing quality education to the children of Ekdara Rural Municipality. Children struggled to learn in difficult conditions. The school had small, crowded classrooms where students of different grades had to study together. This made learning noisy and confusing. Teachers found it hard to control the class and had to use old teaching methods that did not interest the students. The school lacked basic materials like books, desks, and chairs. There was no staff room for teachers to plan lessons or take a break.

The school building was in poor condition. The old classrooms had faded walls and rusty tin roofs. In the summer, the rooms became too hot, making it hard for students to concentrate. During the rainy season, the sound of rain on the tin roof was so loud that no one could hear the teacher. There were no proper toilets or washing facilities. Without a boundary wall, animals would often enter the schoolyard, disturbing the classes and making the area dirty.

Before: Old Classroom Structure

After: Child actively participating in the new classroom structure

Ram Ishor Mandal, headteacher, says that "Previously, the school was in a bad condition. The awareness level of the children and the community people was very low. The premises of school was open for all - from human beings to animals and cattle. It was very challenging to improve the quality of education. However, after the construction and empowerment of child clubs, the environment in the school has transformed and has become a joyful place for students and teachers. Additionally, the land dispute that had been going on for years was also solved during the construction process."

Things started changing when the Eco-School Project helped build a new school. On October 10, 2024, a new two-story school building was completed. It has four big classrooms, giving students from Early Childhood Development (ECD) to Grade 3 their own learning spaces. The classrooms are now bright and colorful, filled with posters, books, and learning materials. The school also has digital smart boards connected to the internet, making lessons more fun and interactive. Children nowadays read with fun in the classroom. New building, child friendly sitting arrangement, colorful learning materials, digital smart board etc has made classroom activities more interesting and fun.

With separate classrooms, students no longer have to share the same space, and they can focus on their studies. Teachers say students are now more attentive, disciplined, and confident

The school also introduced a waste management system, keeping the environment clean. In addition, throughout the project, two classrooms were supported with Plastic PolyFloss Insulated roofing to control the heat and noise of the roof made up of CGI Sheet. Temperature control ensures classrooms are comfortable, making learning easier for children especially during summer.

For teachers, the new building has made a big difference. They now have a staff room where they can plan lessons, work together, and take short breaks. This has improved their teaching, and students are learning better as a result.

Today, school stands as a symbol of hope. It is no longer just a building, it is a place where children can dream, learn, and build a better future for themselves.

Students focus and write their classwork in newly constructed classroom

students engage and enjoy the children game in newly constructed classroom

BOOST IN CONFIDENCE

AROHI

Arohi, a 10-year-old girl from Mahottari, once struggled to keep up with her studies. Enrolled in grade 3 at a local school in her community, she was quiet and hesitant, often avoiding participation in class. Reading felt impossible, and she lacked the confidence to speak up among her friends.

Her mother, who was uneducated herself, felt helpless watching Arohi fall behind. When she heard about a reading camp under the Eco-School Project, she saw a chance for her daughter. Knowing Arohi wouldn't go alone, she took her to Radha Kumari, the camp instructor, and requested for enrollment of Arohi in the reading camp.

The reading camp runs every Saturday for 1.5 hours to 2 hours, usually conducted in the community hall or open spaces. In the camp, 7 different types of reading and fun activities are conducted with the help of the trained local facilitator.

Arohi introducing herself during the community reading camp session

"I used to hide behind my friends, too scared to speak. Now, I stand in front of them, read stories, and even teach my mother. I am proud of how far I've come and I am always excited for the next reading camp." — Arohi,

Activities like ice breaking games, story-telling, drawing, and painting are conducted where children actively participate in each activity. There were a total of 8 reading camps running during the project period.

The camp became a turning point. It wasn't just a place to learn, it was filled with songs, stories, games, and laughter. Arohi learned to read, draw, and craft with her friends.

Arohi enjoying a board game at the reading camp

Singing became her favorite activity and she joined her classmates in cheerful songs, dancing and laughing without fear. Week by week, she blossomed.

At first, Arohi couldn't introduce herself to the group. She was shy and fearful of speaking. But with gentle encouragement from Radha and the supportive environment of the camp, she began to open up. Six months later, Arohi proudly stands before her friends, confidently sharing stories from her book and singing without hesitation.

Her school performance improved too. Once unable to read, she now reads fluently, and her report card shows clear progress. The biggest change came at home. Arohi now reads stories to her mother who listens with pride.

Arohi's journey is a powerful reminder of how nurturing spaces like the reading camp can unlock a child's potential turning fear into confidence, silence into songs, and dreams into reality.

Eco-club members leading the way with awareness rallies

YOUNG HANDS PROMOTING A GREEN SCHOOL

In a school where waste piled up and greenery was scarce, students once walked through classrooms and hallways with little thought about the environment. The school yard, with its dust and litter, seemed like an ordinary part of daily life. But all of that began to change when the Eco Club was formed, supported by the Eco School Project.

The Eco Club is a student-led initiative dedicated to creating a cleaner, greener school environment. From planting trees to managing waste, students take charge of their school's sustainability efforts. The club encourages teamwork, responsibility, and leadership skills that will last long after graduation.

On March 11, 2025, the Eco Club hosted a tree planting event with students, teachers, and community members. Together, they planted trees to improve the school environment and create a healthier space for all. It was a day of pride as everyone worked together to bring life to the school grounds.

Eco-club members, teachers, and local residents come together to plant trees

An elderly community member plants a tree sapling

For teachers like Shakal, the day was a proud moment. “The Eco Club is more than just planting trees or cleaning the school,” he shared. “It’s about teaching students to care for the environment and showing them that their actions can make a real difference.”

Community members were also inspired by the students’ leadership. Devi, a local resident, said, “Watching the students take charge today gave me hope for the future. It’s inspiring to see young people stepping up and making the world a better place for themselves and their families.”

The club’s efforts go far beyond tree planting. They maintain the school grounds, recycle waste, and organize awareness rallies. By engaging with their peers, teachers, and the community, the Eco Club is building a culture of environmental care that will last for generations.

With the support of the Eco School Project, the students of the Eco Club have proven that small actions can lead to big changes. Their leadership shows that no matter how young you are, you can make a real difference. Through their commitment, these students are not only transforming their school but inspiring their whole community to protect the earth for a better future.

A CHANGED MINDSET

AANAND

When Aanand was in Grade 2, his school was not clean. There were no dustbins, and waste was scattered everywhere. Students only cleaned when teachers told them to. At home, it was the same his mother did all the cleaning while he and his siblings played. No one thought about separating biodegradable and non-biodegradable waste.

“I never cared about cleaning. At school, I ignored the mess. At home, my mother did everything,” Aanand says.

Aanand’s behavior started to change after he joined the Eco Club. The club helped him to learn about the importance of keeping the environment clean. He and his friends were taught how to manage waste properly, plant trees, and take care of their school and community.

Aanand is doing his homework at home

Before, I thought cleaning was only my mother's job. Now, I know that keeping our home and environment clean is everyone's responsibility," Aanand says.

Now in Grade 8, Aanand is the secretary of the 15-member Eco Club. He helps organize tree-planting programs, writes requests to the school for dustbins, and reminds his classmates to keep the school clean. Today, students take responsibility, and the school looks much better.

The biggest change happened at home. Inspired by his work at school, Aanand started helping his mother clean. At first, his family was surprised. "Before, my son never touched a broom. Now, he cleans the house and even tells us how to separate waste," his mother says with pride.

Aanand also teaches his younger siblings about waste management. Now, the whole family works together to keep their home clean.

Aanand's story shows that small efforts can bring big changes. With the right guidance, young students can lead the way to a cleaner and greener future.

IMPROVED LEARNING THROUGH TEACHING MATERIALS

REJIYA

Rejiya used to dream of being the kind of teacher who inspired children. But after eight years of teaching, the only way she knew was writing on the board and having students repeat after her, and that dream felt far away. Her classroom used to be silent, not because students were learning but because they were bored, sleepy, and unengaged. Each day, Rejiya went home feeling defeated, wondering if she was failing her students.

One student, Gulsan, stood up to her. A shy, quiet girl who barely spoke, Gulsan often stared at her notebook without writing a word. Rejiya saw the sadness in her eyes and wished she could help.

Rejiya takes a break in the newly built staff room

"The children teach me as much as I learn in training. Every day, they remind me that learning is not just about books and lessons but about curiosity, laughter, and the joy of discovery."— Rejiya

When Rejiya attended a Three-day Unlock Literacy training and two-day Teaching and Learning Material Development training supported by the Eco School project, she discovered how to make learning fun with songs, stories, games, and colorful materials. It was a lightbulb moment that teaching didn't have to be dull. Excited and hopeful, she returned to her classroom, determined to make a difference.

Rejiya teaches using learning materials to make lessons engaging and fun.

Her once-quiet room filled with laughter and energy. Students sang, danced, and participated eagerly. They weren't just memorizing lessons they were enjoying learning. Gulsan too, began to blossom. She raised her hand for the first time, smiled more, and even joined the class singing songs. Seeing Gulsan's transformation brought tears to Rejiya's eyes. "Now, I see joy in their eyes, and I feel like a real teacher," Rejiya says, smiling.

Her dream of being a good teacher was succeeding even more when her classroom received different playing and learning materials, as well as a smart board which she uses sometimes to make children sing and dance using online children's songs and rhymes.

The Eco School Project didn't just change her teaching. It transformed her classroom into a place where children love to learn and where Rejiya found her passion again. Most importantly, it gave Gulsan, and children like her, a chance to shine.

ROKAIYA'S JOURNEY: TURNING FEAR INTO CONFIDENCE

ROKAIYA

Rokaiya, a third-grade student from a nearby community school, always showed promise in her studies. She was a bright, hardworking student, but one thing held her back was her confidence. While she excelled academically, she struggled to share her thoughts or speak in front of her classmates. Her voice remained unheard.

After joining the reading camp conducted through the Eco-School project, Rokaiya slowly began to open up. The camp became a space where she felt safe and supported. Through engaging games, lively songs, captivating stories, and creative activities like drawing and crafting, Rokaiya found joy in learning. Week by week, her confidence grew. She began to introduce herself, read stories aloud, and actively participated in group activities, discovering her voice in the process.

Rokaiya reading a book at the reading camp.

“I never stepped into a school when I was a child. But now, I feel proud watching my daughter talk confidently with people and study well. I hope she continues to learn more and more.” — Rokaiya’s mother, reflecting on her daughter’s progress

Rokaiya’s transformation didn’t stop at school. At home, she began teaching her illiterate mother to write her name, do basic calculations, and even write her name on her own. Rokaiya mother never imagined she would learn this.

Her mother, who had always believed education was beyond her reach, found new hope through Rokaiya’s lessons. Together, they practiced reading and writing, creating a special bond built on shared learning. Seeing her mother’s progress made Rokaiya even more determined to study hard and pursue her dream of becoming a teacher and a guide for others who might struggle like she once did.

Today, Rokaiya stands tall, no longer held back by fear. She speaks with pride and shares her ideas openly. Her journey is a testament to the power of nurturing not just academic success, but confidence and self-belief- a true reflection of the Eco-School Project’s impact. And through her, the ripple of change has touched her family too, proving that education can uplift entire generations.

PROJECT OUTPUTS

CREATING ENGAGING AND INCLUSIVE LEARNING ENVIRONMENTS

- Established print-rich classrooms to inspire young learners.
- Offering technology in classrooms to create a more enjoyable and fun learning environment in the classroom.
- Equipped teachers with effective strategies through specialized training in Unlock Literacy methods.
- Strengthened the bond between parents and teachers to foster a collaborative approach to education.
- Extended learning opportunities beyond the classroom through vibrant, community-based reading camps.

BUILDING INCLUSIVE, GREEN SCHOOL

- Constructed safe and inclusive school buildings with child-friendly classrooms promoting comfortable and enjoyable learning space.
- Constructed gender and disability friendly toilets, ensuring child-friendly WASH facilities for a healthier environment.
- Introduced eco-friendly practices by improving the classroom using Plastic PolyFloss Roof to absorb heat and noise.
- Upgraded green and sustainable school premises to nurture environmental awareness and to adapt to the climate change effect.

Empowering Local Government and community for Sustainable Change

- Developed informative materials to advocate climate-smart schooling practices.
- Formed and Empowered School level Eco Clubs in two schools to establish children as champions for environmental sustainability.
- Developed draft of Palika Level Green School Implementation Procedure and School Level Eco Club Guideline with local governments, driving commitment to climate-resilient, child-friendly educational initiatives.

ईको-स्कूल परियोजनाको बारेमा

एकडारा गाउँपालिकामा सञ्चालित ईको-स्कूल परियोजनाले सीमान्तकृत बालबालिकालाई गुणस्तरीय शिक्षामार्फत सशक्त बनाउँदै आएको छ। परियोजनाको मुख्य ध्यान साक्षरता, समावेशिता, र दिगोपनामा केन्द्रित छ। शिक्षकहरूलाई विशेष तालिम प्रदान गरिन्छ भने कक्षा कोठाहरूलाई कथाको किताब र सिकाइ सामग्रीले समृद्ध बनाइएको छ। परियोजना अन्तर्गत कक्षा १ देखि ३ सम्मका बालबालिकालाई लक्षित गर्दै ८ वटा पढाई शिविर सञ्चालन गरिएको छ, जसको प्रगति मूल्याङ्कनका लागि (CB-EGRA) कक्षा-आधारित प्रारम्भिक कक्षा पढ्ने मूल्याङ्कन प्रयोग गरिन्छ।

परियोजनाले एउटा आरसीसी (रिइन्फोर्स्ड कन्क्रिट सिमेन्ट) संरचना निर्माण गरेको छ जसमा लैङ्गिक तथा अपांगता मैत्री पानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता (WASH) सुविधा उपलब्ध छन्। साथै, पुराना विद्यालय भवनहरूको पुनर्निर्माणसमेत गरिएको छ। विद्यालयको ईको क्लबले विद्यालय बगैचाको संरक्षण र वातावरणीय चेतना फैलाउने कार्य गर्दै आएको छ। स्थानिय सरकारसँग सहकार्य गर्दै परियोजनाले ग्रीन स्कूल र ईको क्लब निर्देशिका निर्माण गरिरहेको छ, जसले वातावरणमैत्री अभ्यासहरूलाई संस्थागत बनाउने लक्ष्य राखेको छ।

यस परियोजनाले विद्यालयमा सुरक्षित, समावेशी, र जलवायु-संवेदनशील सिकाइ वातावरणको विकास गर्दै आएको छ, जसले दीर्घकालीन शैक्षिक र वातावरणीय प्रभाव सुनिश्चित गर्छ।

शिक्षाका लागि अझ सशक्त आधार

श्री नेपाल राष्ट्रिय आधारभूत विद्यालय, २०२० सालमा स्थापना भएको एक पुरानो विद्यालय हो, जुन एकडारा गाउँपालिकामा अवस्थित छ। यति पुरानो विद्यालय हुँदाहुँदै पनि विद्यालयले गुणस्तरीय शिक्षा दिन धेरै कठिनाइको सामना गर्नु परेको थियो। विद्यार्थीहरू साँघुरा र भीडभाडयुक्त कोठामा विभिन्न कक्षाका विद्यार्थीहरू सँगसँगै बसेर अध्ययन गर्नु पर्दथ्यो, जसले सिकाइलाई निकै कठिन र अशान्त बनाउँथ्यो। शिक्षकहरूले पनि पुरानाविधिहरू, प्रयोग गर्नुपर्थ्यो, जुन विद्यार्थीहरूलाई आकर्षक लाग्दैनथ्यो।

विद्यालयमा आधारभूत सामग्रीहरूको पनि निकै अभाव थियो पुस्तक, डेस्क, कुर्सी, शिक्षकहरूको लागि स्टाफ रूमसम्म थिएन। पुराना कोठाहरूको अवस्था जर्जर थियो, पर्खालहरू कमजोर थिए, टिनका छाना खिया लागेका थिए। गर्मीमा कोठाभित्र बस्नै नसकिने अवस्था हुन्थ्यो भने वर्षामा टिनमा परेको पानीको आवाजले कक्षाकोठामा सुनिनै सकिने अवस्था हुन्थ्यो। त्यहाँ न त राम्रो शौचालय थियो, न सरसफाइको व्यवस्था। पर्खाल नहुनाले चौपायाहरू विद्यालय परिसरभित्र पसेर पढाइमा अवरोध पुर्याउँथे।

ईको-स्कूल परियोजनाको सहयोगपछि विद्यालयको रूपान्तरण सुरु भयो। १० अक्टोबर २०२४ मा नयाँ दुई तल्ले विद्यालय भवन निर्माण सम्पन्न भयो।

विद्यार्थीहरू आफ्नो नयाँ बनेको विद्यालयलाई हेरेर गर्व महसुस गर्दैछन्।

पुरानो कक्षाकोठाको संरचना

विद्यालयका प्रधानाध्यापक राम ईश्वर मण्डल भन्छन्, “पहिले मेरो विद्यालयको अवस्था निकै खराब थियो। विद्यार्थी र समुदायको सचेतना स्तर पनि निकै कम थियो। विद्यालयको खुल्ला जमिनमा मानिसदेखि गाईवस्तुसम्म स्वतन्त्र रूपमा आउजाउ गर्ने गर्थे। गुणस्तरीय शिक्षा दिन अत्यन्तै चुनौतीपूर्ण थियो। तर निर्माणपछि र बाल क्लबको सशक्तिकरणसँगै विद्यालयको वातावरण फेरिएको छ र अहिले विद्यालय विद्यार्थी र शिक्षक दुवैका लागि रमाइलो स्थान बनेको छ। भवन निर्माणको क्रममा वर्षौंदेखिको जमिन विवाद समेत समाधान भएको छ।”

अब विद्यार्थीहरू छुट्टाछुट्टै कोठामा बसेर ध्यानपूर्वक पढ्न सक्छन्। शिक्षकहरू भन्छन्, “विद्यार्थीहरू अब बढी अनुशासित, ध्यान दिन सक्ने र आत्मविश्वासी भएका छन्।” विद्यालयमा फोहोर व्यवस्थापन प्रणालीको पनि सुरुवात गरिएको छ जसले वातावरण सफा राख्न मद्दत पुर्याएको छ।

नयाँ कक्षाकोठामा सक्रिय रूपमा सहभागी हुँदै बालक।

भवनमा ४ वटा फराकिला र रंगीन कक्षाहरू छन् जसले बाल विकासदेखि कक्षा ३ सम्मका विद्यार्थीहरूलाई छुट्टाछुट्टै सिकाइको अवसर प्रदान गरेको छ। अहिलेका कक्षाहरू पोस्टर, किताब, र शिक्षण सामग्रीले भरिएका छन्। स्मार्ट बोर्डहरू इन्टरनेटसँग जोडिएका छन् जसले पढाइ रमाइलो र अन्तरक्रियात्मक बनाएको छ।

नयाँ भवन, बालमैत्री बसाइ व्यवस्था, रंगीन सिकाइ सामग्री, डिजिटल स्मार्ट बोर्ड जस्ता सुविधाले कक्षा कोठामा रमाइलो वातावरण सिर्जना गरेको छ।

परियोजना अन्तर्गत दुई कक्षाको टिनको छानालाई प्लास्टिक पोलीफ्लस इन्सुलेसनले ढाकिएको छ, जसले गर्मी र आवाजलाई नियन्त्रण गरी कक्षालाई आरामदायी बनाएको छ। गर्मीयाममा यो विशेष प्रभावकारी बनेको छ।

शिक्षकहरूका लागि पनि नयाँ भवनले ठूलो परिवर्तन ल्याएको छ। अब उनीहरूसँग योजना बनाउने, सहकार्य गर्ने र विश्राम लिनका लागि स्टाफ रूम छ। यसले उनीहरूको शिक्षण कार्यमा सुधार ल्याएको छ र विद्यार्थीहरूको सिकाइमा समेत सकारात्मक असर परेको छ।

आजको दिनमा यो विद्यालय आशाको प्रतीक बनेको छ। अब यो केवल एक भवन मात्र होइन, यो त्यस्तो ठाउँ हो जहाँ बालबालिकाहरू सपना देख्न, सिक्न, र आफ्नो उज्यालो भविष्य निर्माण गर्न सक्छन्।

श्री नेपाल राष्ट्रिय आधारभूत विद्यालयको यो परिवर्तनले देखाउँछ जब शिक्षामा लगानी गरिन्छ, तब भविष्य उज्यालो बन्न थाल्छ।

पढाइ शिविरमा अरोही आफ्नो परिचय दिँदै

आत्मविश्वासमा वृद्धि

आरोही

महोत्तरीकी १० वर्षीया आरोहीलाई आफ्नो पढाईमा राम्रो गर्न निकै गाह्रो पर्ने गर्थ्यो। समुदायको एक स्थानीय विद्यालयमा कक्षा ३ मा अध्ययनरत, उनी सधैं चुपचाप बस्ने, हिच्किचाउने, र कक्षामा भाग लिनबाट जोगिन खोज्थिन्। पढ्नु उनको लागि असम्भवजस्तै थियो, र साथीहरूमाझ बोल्ने आत्मविश्वाससमेत थिएन।

आफैं लेख पढ गर्न नजानी उनकी आमा आरोहीलाई पछाडि पर्न लागेको देखेर चिन्तित थिइन्। जब उनले ईको-स्कुल परियोजनाअन्तर्गत सञ्चालित पढाई शिविर बारेमा थाहा पाइन्, उनले छोरीको लागि एउटा अवसर देखिन्। आरोही एकलै क्याम्पमा जान नचाहने भएकाले, उनकी आमाले उनलाई पढाई शिविर प्रशिक्षक राधा कुमारी यादवकहाँ लिएर गइन् र रिडिड क्याम्पमा नाम लेखाइदिन अनुरोध गरिन्।

पढाई शिविर हरेक शनिबार १.५ देखि २ घण्टा सञ्चालन हुन्छ। शिविर समुदायको सभा हल वा खुला स्थानमा गरिन्छ। तालिमप्राप्त स्थानीय प्रशिक्षकको सहयोगमा सात प्रकारका पठन-सम्बन्धी रमाइला गतिविधिहरू सञ्चालन गरिन्छन्। जस्तै परिचयात्मक खेल (ice-breaking), कथावाचन, चित्र बनाउने, रंग भर्ने, आदि। परियोजना अवधिभर ८ वटा पढाई शिविरहरू सञ्चालन गरिएका थिए।

"म पहिले आफ्ना साथीहरूको पछाडि लुक्थें, बोल्न डराउँथें। अब म तिनीहरूको अगाडि उभिन्छु, कथाहरू पढ्छु, र आफ्नी आमालाई पनि सिकाउँछु। म आफूले गरेको प्रगतिमा गर्व गर्छु, र अर्को पढाइ शिविरको लागि सधैं उत्साहित हुन्छु।" — अरोही

यी सबै गतिविधिमा विद्यार्थीहरू सक्रियतापूर्वक सहभागी हुन्थे। आरोहीलाई शिविरमा गीत गाउँदै पढ्न एकदमै मन पर्थ्यो। उनी आफ्ना साथीहरूसँग नाच्दै, गाउँदै, हाँसीखुसी सहभागी हुन थालिन्।

अरोही पढाई शिविरमा बोर्ड गेम खेल्दै रमाइरहेकी छिन्

सुरुमा त उनलाई आफ्नै नाम भन्न पनि लाज लाग्थ्यो। उनी समूहसामु बोल्न डराउँथिन्। तर राधा मिस माया र सहयोगी वातावरणले उनलाई बिस्तारै परिवर्तन गर्न थाल्यो। छ महिनापछि, आजको दिनमा, आरोही आफ्ना साथीहरूसँग नडराई आत्मविश्वासका साथ कथा सुनाउँछिन्, गीत गाउँछिन्। विद्यालयको नतिजामा पनि सुधार आएको छ। पहिले पढ्न नसक्ने उनी अहिले सजिलैसँग पढ्छिन्, र उनको प्रगति रिपोर्ट कार्डमा पनि स्पष्ट परिवर्तन देखिन्छ। तर सबैभन्दा ठूलो परिवर्तन भने घरमै देखियो। अहिले आरोही आफ्नी आमालाई कथा पढेर सुनाउँछिन्, र उनकी आमा गर्वले मुस्कुराउँछिन्। यो शिविर सिक्ने मात्र ठाउँ नभई गीत, कथा, खेल र हाँसोले भरिएको एउटा रमाइलो यात्रा थियो। त्यहाँ उनले पढ्न, चित्र बनाउन र साथीहरूसँग रमाउन सिकिन्।

आरोहीको यात्रा एक प्रेरणादायी कथा हो जसले देखाउँछ कि यस्तो स्नेही र प्रेरणादायी वातावरणले बालबालिकाको सम्भावनालाई उजागर गर्न सक्छ। डरलाई आत्मविश्वासमा, मौनतालाई गीतमा, र सपनालाई यथार्थमा बदल्न सक्छ।

इको क्लबका सदस्यहरूले जागरूकता र्यालीहरूको माध्यमबाट अगुवाइ गर्दै छन्।

हरित विद्यालयका लागि बालबालिकाको प्रयास

एउटा विद्यालय, जहाँ फोहोर थुप्रिएको हुन्थ्यो, हरियालीको नामनिशाना थिएन, र विद्यार्थीहरू कक्षाकोठा बाट हिँड्दा वातावरणप्रति खासै सोच्दैनथे। धुलो र प्लास्टिकले भरिएको विद्यालयको आँगन दिनचर्या जस्तै सामान्य भइसकेको थियो। तर यो सबै तब परिवर्तन हुन थाल्यो जब ईको स्कुल परियोजनाको सहयोगमा ईको क्लब गठन गरियो।

ईको क्लब विद्यार्थीहरूकै नेतृत्वमा संचालन हुने अभियान हो, जसको उद्देश्य विद्यालयलाई सफा, हरियाली र वातावरणमैत्री बनाउनु हो। रूख रोप्ने देखि फोहोर व्यवस्थापनसम्मका काममा विद्यार्थीहरूले अग्रसरता लिन्छन्। यस क्लबले सहकार्य, जिम्मेवारी र नेतृत्व कौशल विकासमा पनि टेवा पुर्याउँछ, जुन सीपहरू उनीहरूको विद्यालय जीवनपछि पनि उपयोगी हुनेछन्।

११ मार्च २०२५ मा, ईको क्लबले विद्यालयमा रूख रोप्ने कार्यक्रम आयोजना गर्‍यो, जसमा विद्यार्थी, शिक्षक तथा समुदायका सदस्यहरूको सक्रिय सहभागिता रहेको थियो। सबै मिलेर रूख रोपी विद्यालयको वातावरण सुधार गर्ने र सबैका लागि स्वच्छ तथा हरित स्थान निर्माण गर्ने उद्देश्य राखिएको थियो। त्यो दिन विद्यालय परिसरमा जीवन भर्ने प्रयास गर्दै गर्दा, सबैको अनुहारमा गर्व देखिन्थ्यो।

ईको क्लबका सदस्यहरू, शिक्षकहरू, र स्थानीय बासिन्दाहरू मिलेर रूख रोप्ने कार्यमा संलग्न हुदैँ

समुदाय सदस्यले रूख रोप्दै

शिक्षक शकल लागि यो एउटा अत्यन्तै गौरवपूर्ण दिन थियो। उनले भने, "ईको क्लब केवल रूख रोप्ने वा विद्यालय सफा गर्ने कुरा मात्र होइन, यो त विद्यार्थीहरूलाई वातावरणप्रतिको माया र जिम्मेवारीबोध गराउने अभियान हो। उनीहरूले आफ्ना साना कामहरूले ठूलो परिवर्तन ल्याउन सक्छ भन्ने कुरा सिक्किरहेका छन्।"

समुदायका सदस्यहरू पनि विद्यार्थीहरूको सक्रियता देखेर प्रभावित छन्। स्थानीय बासिन्दा देवी भन्छिन्, "विद्यार्थीहरूले नेतृत्व गरिरहेको देख्दा मलाई भविष्यको लागि आशा पलाएको छ। आजका बालबालिका र युवाहरूले आफू र आफ्नो परिवारको लागि संसारलाई राम्रो बनाउने बाटो रोजेका छन्, जुन अत्यन्तै प्रेरणादायी छ।"

ईको क्लबको काम केवल रूख रोप्नेमा सीमित छैन। उनीहरूले विद्यालयको सफाई गर्छन्, फोहोर पुनः प्रयोग गर्छन्, र वातावरणीय सचेतनाका लागि र्यालीहरू आयोजना गर्छन्। साथीहरू, शिक्षकहरू र समुदायसँग मिलेर काम गर्दै उनीहरूले वातावरणीय जिम्मेवारीको संस्कार निर्माण गरिरहेका छन्, जुन पुस्तौँपुस्तासम्म रहनेछ।

ईको स्कूल परियोजनाको सहयोगमा यी विद्यार्थीहरूले देखाइदिएका छन् कि साना कार्यहरूले पनि ठूला परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ। उनीहरूको नेतृत्वले प्रमाणित गरिदिएको छ, उमेर सानो भए पनि, सोच र समर्पण ठूलो हुन सक्छ। उनीहरूको यो कार्यले विद्यालयमा मात्र नभई समुदाय स्तरमानै वातावरण जोगाउने चेतना फैलाईरहेको छ

परिवर्तित सोच

आनन्द

जब आनन्द कक्षा २ मा पढ्थे, उनको विद्यालय खासै सफा थिएन। विद्यालयमा डस्टबिन थिएनन्, फोहोर यत्रतत्र छरिएको हुन्थ्यो। विद्यार्थीहरूले शिक्षकले भनेपछि मात्र सफा गर्थे। घरमा पनि उस्तै थियो। आमा मात्रै घर सफा गर्थिन् भने उनी र उनका दाजुभाइ खेलनमै ब्यस्त रहन्थे। फोहोर छुट्याउने बारेमा कसैले सोच्दैनथे। "म कहिल्यै सरसफाइमा ध्यान दिँदिनथे। विद्यालयमा फोहोर देख्दा पनि बेवास्ता गर्थे। घरमा त आमाले सबै काम गर्नुहुन्थ्यो," आनन्द भन्छन्।

तर यो सोचाइ ईको क्लबमा सामेल भएपछि बदलियो। ईको क्लबले उनलाई वातावरण सफा राख्नुपर्ने महत्वबारे सिकायो। विद्यालय र समुदायलाई कसरी सफा राख्ने, रूख कसरी रोप्ने, फोहोर व्यवस्थापन कसरी गर्ने भन्ने ज्ञान उनले क्लबबाट पाए। "पहिला मलाई लाग्थ्यो कि सफा गर्नु आमाको मात्रै जिम्मेवारी हो, तर अहिले बुझें, घर र वरिपरि सफा राख्नु सबैको जिम्मेवारी हो," आनन्द भन्छन्।

घरमा आनन्द आफ्नो गृहकार्य गर्दै

"पहिले, मलाई लाग्थ्यो सफाइ गर्नु मेरी आमाको मात्र काम हो। तर अब, मैले बुझें कि हाम्रो घर र वातावरण सफा राख्नु सबैको जिम्मेवारी हो,"
आनन्द भन्छन्।

आज उनी कक्षा ८ मा छन् र १५ सदस्यीय ईको क्लबका सचिव हुन्। उनले विद्यालयमा रूख रोप्ने कार्यक्रम आयोजना गर्न सहयोग गर्छन्, डस्टबिनको लागि निवेदन लेख्छन् र साथीहरूलाई विद्यालय सफा राख्न सम्झाउँछन्। अहिले विद्यार्थीहरू आफैं सरसफाइमा ध्यान दिन थालेका छन् र विद्यालय पहिलेभन्दा धेरै राम्रो देखिन्छ।

तर सबैभन्दा ठूलो परिवर्तन घरमै भएको छ। विद्यालयमा सिकेको कुराले प्रभावित भएर आनन्दले आमालाई घर सफा गर्न सहयोग गर्न थाले। सुरुमा परिवारका सदस्यहरू अचम्मित भए। "पहिला त मेरो छोरोले कुचो पनि चलाउँदैनथ्यो, अहिले त घर सफा गर्छ र हामीलाई नै फोहोर छुट्याउने तरिका सिकाउँछ," उनकी आमा गर्वका साथ भन्छिन्।

आनन्द अहिले आफ्ना साना भाइबहिनीहरूलाई पनि फोहोर व्यवस्थापनबारे सिकाउँछन्। अहिले उनीहरूको परिवार सामूहिक रूपमा घर सफा राख्न सक्रिय भएको छ।

आनन्दको कथाले यो देखाउँछ कि साना प्रयासहरूले पनि ठूलो परिवर्तन ल्याउन सक्छन्। सहि मार्गदर्शन पाएमा बालबालिकाहरूले नै हरित र सफा भविष्य निर्माणमा अग्रसर भूमिका खेल्न सक्छन्।

आनन्द विद्यालयमा वृक्षारोपण गर्दै

सिकाइ सामग्रीले ल्यायो पढाइमा सुधार

रेजिया

रेजिया सधैं यस्तो शिक्षिका बन्न चाहन्थिन् जसले बालबालिकालाई प्रेरणा दिन सकून्। तर आठ वर्षको शिक्षण यात्रापछि पनि उनी बोर्डमा लेख्ने र विद्यार्थीलाई दोहोर्याउन लगाउने पुरानै तरिकामा सीमित थिइन्। उनको सपना टाढा लाग्न थालिसकेको थियो। कक्षाकोठा शान्त त थियो, तर त्यो सिकाइको कारण थिएन। विद्यार्थीहरूलाई अल्छी लागेर, निन्द्रा लागेर र सक्रिय सहभागिता नभएर थियो। हरेक दिन रेजिया निराश हुँदै घर फर्किन्थिन्, सोच्दथे "के म आफ्ना विद्यार्थीहरूलाई असफल बनाउँदैछु?"

यहीबीचमा एउटा शान्त र लजालु छात्रा गुलसनलाई देखेर उनी सोच बाध्य भईन्। गुल्सन प्रायः आफ्नो कपीतिर हेर्दै केही पनि नलेखी बस्ने गर्थिन्। रेजियाले उनको आँखामा लुकेको दुःख देखेकी थिइन् र मनमनै उनलाई सहयोग गर्न चाहन्थिन्। रेजियाको सिकाई यात्रामा परिवर्तन तब आयो जब उनले ईको स्कुल परियोजनाको सहयोगमा तीन दिनको अनलक लिटरेसी तालिम र दुई दिनको शिक्षण सिकाइ सामग्री विकास तालिम प्राप्त गरिन्। त्यस तालिममा उनले गीत, कथा, खेल, र रंगीन सिकाइ सामग्रीमार्फत सिकाइ रमाइलो बनाउने तरिकाहरू सिकिन्। त्यो क्षण उनका लागि आँखा खोल्ने जस्तै भयो। सिकाइ सधैं अल्छी लाग्दो हुनुपर्दैन रहेछ। केहि परिवर्तन गर्ने दृढ संकल्प सहित उत्साहित हुँदै उनी आफ्नो कक्षामा फर्कीइन्।

रेजिया नयाँ शिक्षक कक्षमा विश्राम गरिरहेकी छिन्

"अब म उनीहरूको आँखामा खुशी देख्छु, र आफूलाई साँच्चै एक शिक्षिका जस्तो महसुस गर्छु," रेजिया मुस्काउँदै भन्छिन्।

पहिले चुपचाप रहने कक्षाकोठा अहिले हाँसो, गीत र नृत्यले भरिएको छ। विद्यार्थीहरूले रमाइलोसँग सिक्न थालेका छन्। अब उनीहरू केवल पाठ रटिरहेका छैनन्, रमाउँदै सिकिरहेका छन्। गुल्सन पनि यसपछि फेरिडन थालिन्। पहिलोपटक उनले हात उठाइन्, मुस्कुराइन् र गीतमा सहभागी भइन्। गुल्सनको यो परिवर्तन देख्दा रेजियाको आँखा खुशीको आँशुले भरियो।

उनको सपना अझ बलियो बन्यो जब उनको कक्षामा परियोजना मार्फत विभिन्न विभिन्न खेलकुद सामग्री, सिकाइ सामग्री, र डिजिटल स्मार्ट बोर्ड आइपुग्यो। कहिलेकाहीँ उनी स्मार्ट बोर्डमा इन्टरनेटको माध्यमबाट बालगीतहरू बजाएर विद्यार्थीलाई नचाउने र गाउन लगाउने गर्छिन्।

"अब त म उनीहरूको आँखामा खुशी देख्छु, र मलाई लाग्छ म साँच्चै शिक्षिका बनें," रेजिया मुस्कुराउँदै भन्छिन्। ईको स्कुल परियोजनाले केवल रेजियाको शिक्षण शैली बदलेन, उसले उनको कक्षालाई नै परिवर्तन गर्यो र यस्तो ठाउँ बनायो, जहाँ बालबालिकाले रमाएर सिक्छन्। रेजियाले आफ्नो शिक्षणप्रति फेरि जोश अनुभव गरिन्। सबैभन्दा महत्वपूर्ण कुरा, गुल्सन जस्ता बालबालिकाले आफूलाई व्यक्त गर्ने अवसर पाए।

रेजिया शिक्षण सामग्रीको प्रयोग गरी बालबालिकालाई सहज र रमाइलो तरिकाले सिकाउँदै।

डरलाई आत्मविश्वासमा बदल्ने रोकाइयाको यात्रा

रोकाइया

रोकाइया, महोत्तरीको एक सामुदायिक विद्यालयमा कक्षा ३ मा पढ्ने एक मेहनती र तेज छात्रा थिइन्। पढाइमा राम्रो भए पनि उनको एउटा कमजोरी थियो थियो - आत्मविश्वासको कमि। उनी न त आफ्नो विचारहरु प्रस्टसँग व्यक्त गर्न सक्थिन् न त अरूको अगाडि बोलेर सिकाइमा सहभागी हुन सक्थिन्। उनका शब्दहरु मनभित्रै गुम्सिएर रहने गर्थे।

जब उनले ईको-स्कूल परियोजनाको पढाई शिविरमा भाग लिइन्, तब उनीमा परिवर्तन देखिन थाल्यो। सहजकर्ता राधा कुमारीको मायालु प्रेरणाले उनलाई विस्तारै खुल्न मद्दत गर्‍यो। पढाई शिविर यस्तो सुरक्षित र सहयोगी वातावरण बन्यो जहाँ रोकाइयाले रमाइलो सिकाइको अनुभव गर्न थालिन्।

गीत, खेल, कथा, चित्र बनाउने, हस्तकला जस्ता सिर्जनात्मक गतिविधिहरूले रोकाइयालाई सिकाइमा रमाउन सिकायो। हप्तैपिच्छे उनको आत्मविश्वास बढ्दै गयो। पहिले चुप लागेर बस्ने रोकाइया अब आफ्नो परिचय दिन्थिन्, कथा पढ्थिन्, समूहमा बोल्थिन्, र सबै गतिविधिमा सक्रिय सहभागिता जनाउँथिन्।

रोकाइया पढाइ शिविर मा कथा पढ्दै।

"म सानो छंदा कहिल्यै विद्यालयको ढोकाभित्र पनि पसेकी थिइन्। तर अब, मेरी छोरीलाई अरुसँग आत्मविश्वासका साथ कुरा गर्दै र राम्ररी पढ्दै गरेको देखेर म गर्व महसुस गर्छु। म चाहन्छु कि उनी अझ धेरै सिक्न सक्छन्।" — रोकाइयाकी आमा, आफ्नो छोरीको प्रगतिको बारेमा भन्दै।

रोकाइयाको परिवर्तन केवल विद्यालयमा मात्र सीमित रहेन। घरमा पनि उनले ठूलो परिवर्तन ल्याइन्। पढ्न नजान्ने उनकी आमा जसले कहिल्यै आफ्नो नाम लेख्ने कल्पना पनि गरेकी थिइन्, अहिले रोकैयाकै हातबाट लेखपढ सिक्न थालेकी छन्। रोकाइयाले आमालाई अक्षर चिनाउने, आधारभूत गणना सिकाउने, र आफ्नै नाम लेख्न सघाएकी छन्।

रोकाइया घरमा आफ्नी आमालाई पढाउँदै।

उनकी आमाले भावुक हुँदै भनिन्, "म त पढ्न कहिल्यै सकिदिन जस्तो लाग्थ्यो। तर मेरी छोरीले यसलाई सम्भव बनाइदिई।" यो सिकाइले आमा-छोरीबीचको सम्बन्ध झन् बलियो बनाएको छ। आमाले प्रगति गर्दै गएको देख्दा रोकाइयामा अझ प्रेरणा थपिएको छ। अब उनी अरूलाई सिकाउने, खासगरी कहिल्यै नबोलेका, नबुझेका, रडराउने बालबालिकालाई अगाडि ल्याउने सोचसहित शिक्षिका बन्ने सपना देख्छन्।

आज रोकाइया डरले होइन, गर्वका साथ बोल्छिन्। उनी आफ्ना विचार खुल्ला रूपमा राख्न सकिन्छन्। उनको यो यात्रा ईको-स्कूल परियोजनाको प्रभावको ज्वलन्त उदाहरण हो जहाँ केवल पढाइ मात्र होइन, आत्मबल, आत्मविश्वास र सम्भावनाहरूको पनि विकास हुन्छन्। रोकाइयाको परिवर्तन सँगै उनको परिवारमा पनि परिवर्तन आएको छ। शिक्षाले केवल व्यक्तिलाई मात्रै होइन, पुस्तालाई नै परिवर्तन गर्न सक्छ भन्ने भनाइलाई रोकाइयाको यो कथाले प्रमाणित गरेको छ।

SCAN HERE FOR SOCIALS

